

Seleucia

Sayı VIII - 2018

Olba Kazısı Serisi

Seleucia VIII

Olba Kazısı Serisi

Seleucia editörler kurulu, destekleri için Mimar Burak Yazıcı'ya (ARCLAND Mimarlık Mühendislik Danışmanlık Sanayi Tic. Ltd. Şti) şükranlarını sunar.

The Editorial Board of *Seleucia* expresses their gratitude for the support of the Architect Burak Yazıcı, owner of the Arcland Architecture.

Seleucia VIII

Olba Kazısı Serisi

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Nisan - Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. *Seleucia* Dergisi, Sayı VI - 2016'dan itibaren ULAKBİM'de taranmaktadır. Yollanan alışmalar, giriş sayfalarında belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia* yayınına devretmiş sayılır. *Seleucia* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Nisan - Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, 7. sayfada belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia* yayınına devretmiş sayılır. *Seleucia* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia Dergisi, Sayı VI - 2016'dan itibaren ULAKBİM'de taranmaktadır.

Editörler

Emel Erten
Diane Favro
Fikret K. Yegül
Murat Özyıldırım
Tuna Akçay

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Halit Çal
Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken
Prof. Dr. Efrumiye Ertekin
Prof. Dr. Emel Erten
Prof. Dr. Diane Favro
Prof. Dr. Turhan Kaçar
Prof. Dr. Sedef Çokay-Kepçe
Prof. Dr. Gülgün Köroğlu
Prof. Dr. Erendiz Özbayoğlu
Prof. Dr. Aygül Süel
Prof. Dr. Harun Taşkırın
Prof. Dr. Fikret K. Yegül
Doç. Dr. Sema Sandalcı
Doç. Dr. Hacer Sibel Ünalın
Dr. Öğr. Üyesi Figen Çevirici-Coşkun
Dr. Öğr. Üyesi Merih Ereğ
Dr. Öğr. Üyesi. Deniz Kaplan
Dr. Öğr. Üyesi Fikret Özbay
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Murat Özgen
Dr. Öğr. Üyesi Dr. Muammer Ulutürk
Öğr. Gör. Dr. Tuna Akçay
Dr. Vujadin Ivanisevic

Seleucia
Olba Kazısı Serisi VIII
Sayı: 8

ISSN: 2148-4120

Kapak Tasarım

Tuna Akçay

Yazışma Adresi

Öğr. Gör. Murat Özyıldırım
Mersin Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü, Çiftlikköy Kampüsü, 33343,
Mersin - Türkiye
Tel: 00 90 324 361 00 01 - 4735
E – posta: muratozyildirim@mersin.edu.tr

Adres

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 52
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02
www.homerbooks.com
e-mail: homer@homerbooks.com

Baskı

Dijital Düşler Basım San. Ve Tic. A.Ş.
Nato Cad. Çınarlı Sok. No: 17
34418 Seyrantepe/Kağıthane
0212 279 64 44
Sertifika No: 12922

Dağıtım

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 52
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02

Seleucia | Sayı 8 | Nisan - Mayıs 2018

Obelisk Bones

Dikilitaş Kemikleri

Diane Favro

11

Hadrianus ve Sardes Artemis Tapınağı:

Hadrianus Sardes'e Geldi mi, Eđer

Geldiyse...

Did Hadrian Visit Sardis? And if he did...

Fikret Yegül

27

Olba Akropolisi Kazılarında Yeni Babil

Damga Mührü

A Neo-Babylonian Stamp Seal from the

Excavations of the Acropolis of Olba

Emel Erten

49

Eski Anadolu Toplumlarında Köpek

Dog in the Early Societies of Anatolia

Fikret Özbay

69

Olba'daki Ok Uçları Işığında Kentteki Askeri

Hareketlilik Hakkında Düşünceler

Thoughts on Military Activity in Olba in Light

of Arrowheads

Tuna Akçay

91

Iğdır'da Bir Orta Tunç Çağı Kompleksi

Aşağı Erhacı Yerleşimi ve Kalesi

A Middle Bronze Age Complex in Iğdır: Aşağı

Erhacı Settlement And Castle

Ayhan Yardımcıel

123

Olba Kazıları Cam Kandil Buluntuları

Glass Lamps from Olba Excavations

Emel Erten – Emine Akkuş Koçak

139

Olba Manastırı Kuzey Kilisesi'nin

Değerlendirilmesi

Evaluation of the Results of the Excavations at

the Northern Church of the Monastery of Olba

Murat Özyıldırım - Yavuz Yeğın

165

Tarsus'tan Yeni Bir Hamam: Tarsus'un Roma

İmparatorluk Dönemi Kentsel Dokusuna ve

Kydnos'un Rotasına İlişkin Yeni Görüşler

A Newly-Discovered Bath Building at Tarsus:

Views on the Urban Texture of Tarsus and

the Flow of Kydnos River During the Roman

Imperial Period

Deniz Kaplan

191

Yeni Bulgular Işığında Urfa'da Neolitik

Dönem

The Neolithic Period in and around Urfa in the

Light of New Findings

Bahattin Çelik-Kaya Tolon

211

Yukarı Dicle Havzası'nda Bir Yeni Asur

Yerleşimi: Aşağı Salat

Aşağı Salat: A Neo-Assyrian Settlement in the

Upper Tigris Region

S. Yücel Şenyurt - Atakan Akçay - İlkyay Aklan

233

Bir Grup Geç Roma Sikkesi Işığında Parion

Yamaç Hamamının Son Kullanım Evresi

Hakkında Görüşler

Some Considerations Regarding Final Use of

Parion Slope Bath in the Light of A Group of

Late Roman Coins

Vedat Keleş - Ersin Çelikbaş - Kasım Oyarçın

269

Kitap Tanıtımı

Book Review

Apollodoros Bibliotheka: Yunan Mitolojisi

Hüseyin Üreten

305

Ankara

Yavuz Yeğın

311

Totenkult

Tuna Akçay

317

Suriye, Filistin Ve Batı Arabistan Eski

Eserleri

Murat Özyıldırım

323

PRAEFATIO

Seleucia dergisinin sekizinci sayısını sizlere sunarken, bu yıl da yazarlarımızın değerli katkılarıyla ve zengin bir içerikle sizlere ulaşmayı amaçlamaktayız. Olba'dan gelen yeni bulgularımızı sizlerle paylaşmakta; çeşitli arkeolojik konulara yeni yaklaşım ve yorumlar getiren çalışmaları sunmaktayız.

Hadrianus'un Küçük Asya ziyaretinde geçmişin parlak başkenti Sardes'e uğrayıp uğramadığını merak ediyorsanız ya da Romalıların dev dikilitaşları Mısır'dan koparıp, imparatorluğun başkentlerine nasıl taşıdıklarını bilmek istiyorsanız; Tarsus'ta daha önce bilinmeyen bir Roma hamamı daha mı keşfedildi dersiniz ya da Parion Hamamı'nın son kullanım evresi konusunda sikkeler ışığında bilgilenmek istiyorsanız, eski Anadolu toplumunda köpeğin nasıl bir rolü olduğunu arkeolojik verilerle görmek sizce ilginçse o zaman Seleucia'nın bu sayısını okumalısınız. Orta Tunç Çağı'nın Aras Boyalıları Kültürü veya Diyarbakır Aşağı Salat Kazıları konusundaki çalışmalar ilginizi çekmekteyse ya da Urfa çevresindeki Neolitik Çağ sizce ilgi çekiciyse, doğru kaynak seçmiş bulunmaktasınız.

Olba'da Akhaemenid Dönem öncesinde Yeni Babil varlığını düşündüren bir arkeolojik veri isterseniz, 2017 kazılarında akropoliste ele geçen kalsedon damga mühür ilginizi çekecektir. Kentteki Geç Antik Dönem'i yansıtan manastır kazılarında 2017'de büyük ölçüde açığa çıkarılan Kuzey Kilisesi'nin mimari ayrıntıları; bu kilisenin de içinde bulunduğu yapıların aydınlatılmasında kullanılan cam kandillerin tipolojisi ya da Olba kazılarında bulunan ok uçları bağlamında kentteki askeri hareketlilik ile ilgili bilgilenmek için yine dergimizin bu sayısına bakmalısınız.

Yukarıda belirtilen çalışmaların yanısıra kitap tanıtımlarıyla da içeriği zenginleşen Seleucia'nın yayına hazırlanması aşamasında emeği geçen yazarlarımıza, Homer Kitabevi'ne ve Ayşen Boylu'ya; çalışmalarımızda sabırla bize eşlik eden Sinan Turan'a şükranlarımızı sunarız.

Editörler:

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret K. Yegül

Prof. Dr. Emel Erten

Öğr. Gör. Murat Özyıldırım (MA)

Dr. Tuna Akçay

PREFACE

While presenting the eighth volume of Seleucia, we hope to reach you with a rich content by the contribution of our writers. We are pleased to share our interpretations on the latest finds from Olba excavations as well as many other archaeological articles with interesting approaches.

If you are anxious to know if Hadrian visited Sardis during his travel in Asia Minor or how Romans carried huge obelisks from Egypt to the capitals of the Empire; if you want to know about the possibility of a newly-discovered bath building in Tarsus or the last phase of use of the bath at Parion; if you are interested in the role of the dogs in ancient Anatolia, you should see this issue of Seleucia. If you want to be informed about the archaeological evidence for Middle Bronze Age Aras Culture or the excavations of Aşağı Salat at Diyarbakır and the Neolithic Age of Urfa Region, this issue of Seleucia will be the right choice.

We are sure, you will be interested in the Neo-Babylonian chalcedony stamp seal found during the excavations of Olba in 2017. For being aware of the architectural details of the “Northern Church” within the monastery of Olba and for the typology of the glass lamps used for the illumination of the Late Antique interiors (including the Northern Church) in Olba as well as the military activity in Olba in light of arrow heads discovered at the site, you should refer to this issue.

In addition to the articles on above-mentioned topics, Seleucia contains a number of book reviews that will inform the readers on various valuable archaeological publications. We wish to thank our contributors for sharing their studies with us and Ayşen Boylu, owner of Homer Books for her help and support as well as Sinan Turan for his patience and assistance during process of preparation of the publication of Seleucia.

Editors:

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret K. Yegül

Prof. Dr. Emel Erten

Öğr. Gör. Murat Özyıldırım (MA)

Dr. Tuna Akçay

Bir Grup Geç Roma Sikkesi Işığında Parion Yamaç Hamamının Son Kullanım Evresi Hakkında Görüşler

Vedat Keleş - Ersin Çelikbaş - Kasım Oyarçin*

Öz

Parion antik kentinde yer alan Yamaç Hamamı kazılarında 2008 yılında, yüzeyde yer alan bir hamama ait olduğu düşünülen tonoz kalıntısından başlanmıştır. Yapı kalıntısında halen devam eden arkeolojik kazılar sonucunda, hamamın dokuz bölümü ortaya çıkarılmıştır. Anadolu'daki tipik Roma Dönem'i hamamlarından farklı bir plana ve bölümlere sahip olan hamam, Parion antik kentinin sosyal ve ekonomik yönlerine ışık tutmasının yanında, kentin mimarisi hakkında da önemli bilgiler vermektedir. Yamaç Hamamı kazılarında çok çeşitli buluntu grupları ortaya çıkarılmıştır. Bunlar arasında yer alan sikkeler önemli buluntu gruplarından birini oluşturmaktadır. Özellikle hamamın apoditerium bölümünün kuzey duvarına bitişik olan oturma sekisinin üzerinde Geç Roma Dönemi'ne ait 100 adet sikke ele geçmiştir. Sikkeler birbirine çok yakın bir mesafede ortaya çıkarılmış olmasına rağmen herhangi bir kap vb. malzemenin içinde ortaya çıkarılmaması nedeniyle "define" olarak adlandırılmamıştır. Yamaç Hamamı'nın mimari unsurlarındaki tamirat ve tadilat izleri net bir şekilde izlenebilmektedir. Yamaç Hamamı kazılarında ortaya çıkarılan seramikler ve metal eserler de hamamın en yoğun kullanım evresi hakkında bilgiler veren diğer bulgulardır. Bu konuda sikkelerin çok daha net bir tarih vermesi, hamamın büyük bir tamirat geçirdiği döneme ve hamamın aktif kullanımının son evresine ait bilgi vermesi ve büyük bir veri açığını kapatması bakımından önemlidir. Çalışmada 100 adet sikke ve diğer kontekst buluntular da değerlendirilerek

* Prof. Dr. Vedat Keleş, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Samsun. (vkelesus@gmail.com).
Dr. Ersin Çelikbaş, Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Karabük. (ersin celikbas@gmail.com).
Dr. Kasım Oyarçin, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Samsun. (kasimoyarcin@gmail.com).
Hakeme Gönderilme Tarihi: 15 Mart 2018 ve Kabul Tarihi: 20 Mayıs 2018.

Yamaç Hamamı'nın son kullanım evresine ait görüşler öne sürülmüştür.

Anahtar sözcükler: Parion, Yamaç Hamamı, Roma, Hypocaust, Sikke.

Some Considerations Regarding Final Use of Parion Slope Bath in the Light of A Group of Late Roman Coins

Abstract

The excavations of the Slope Bath of Parion started in 2008 at a place where the remains of a vault was located. The vault thought to belong to a bath structure. Nine different sections that belong to the bath unearthed during the excavations. The layout and sections of the bath which are different from the typical baths in Asia Minor and shed light on the social and economic life of the ancient city of Parion as well as providing important data regarding the city's architecture. Among the various groups of small finds discovered during the excavations 100 coins dating from the late Roman Imperial Period are significant. They were found on the bench adjacent to the northern wall of the apoditerium of the bath. Although the coins were found in close proximity to each other, they are not considered as a "hoard" as they were not found in a vessel. Traces of repairs and renovations in the architectural elements of the Slope Bath of Parion can be seen clearly. Ceramics and metal artifacts revealed during the Slope Bath of Parion excavations are among the finds that provide information on the period when the bath was in use. The coins are important in terms of providing an exact dating and information on the period when the bath had a big repair and the final period when it was in active use. Therefore, these coins are also important in terms of filling a big data gap. In this study, 100 coins and other finds belonging to the same are evaluated to make suggestions related to the final period of use of the Slope Bath of Parion.

Keywords: Parion, Slope Bath of Parion, Rome, Hypocaust, Coin.

Parion Antik Kenti, Troas Bölgesi'nin kuzeyinde, bugünkü Çanakkale ili Biga ilçesi sınırları içerisindeki, Kemer Köyü'nde yer almaktadır. Parion akropolünün ve antik tiyatronun 300 m doğusunda Sedat-Naciye Nurova Parion Kazı Evi'nin 100 m kuzeydoğusundaki yükseltinin batı yamacında yer alan Yamaç Hamamı'nda ilk çalışmalara 2008 yılında

başlanmıştır¹ (Lev. 1). Yüzeyden belirlenen yaklaşık 1 m uzunluğunda tonozlu bir yapı kalıntısı nedeniyle alanın önemli bir yapı ya da yapılar grubunu barındırabileceği düşünülmüş ve alanda arkeolojik çalışmaların başlatılmasına karar verilmiştir². Kazı çalışmaları sonucunda yapı kalıntısının bir hamama ait olduğu anlaşılmıştır.

Hamam kalıntısı teraslandırılarak düzeltilmiş bir alanda iki adet tonozlu temel üzerine inşa edilmiştir. Yamaç Hamamı'nda yapılan kazılar sonucunda 9 bölümü ortaya çıkarılmıştır (Lev. 2). Ortaya çıkarılan 9 bölüm içerisinde 4 bölüm Roma hamamlarının ana bölümleri olmasıyla dikkat çekmektedir. Hamamın apoditerium bölümü 8,1x8,5m. ölçülerine sahip olup bölümün zemini büyük boyutlu yerel taş ve mermer plakalarla kaplanmıştır. Hamamın yamaçta yer almasından dolayı, apoditeriumun doğu duvarı 1,95 m aralıklarla 1x0,52 m ölçülerinde 6 adet payandalarla desteklenmiştir. Apoditeriumun dikkat çeken bir noktası ise kuzey duvara bitişik, pişmiş toprak plakalarla örülmüş ve 0,50 m yüksekliğe 0,40 m genişliğinde bir oturma sırasına sahip olmasıdır. Ayrıca bu bölümde üstü mermer plakalarla kapatılmış ve dört kenarı boydan boya geçen bir su kanalı yer almaktadır. Apoditeriumun duvarları ince bir harçla sıvanmış olup sıvaların üzerinde herhangi bir bezemeye rastlanılmamıştır.

Hamamın diğer bir bölümü olan tepidariuma, apoditeriumun kuzey-doğu tarafında yer alan 1,5 m genişliğinde bir kapı açıklığından geçilmektedir. Tepidarium hypocaust sistemine sahip olup; frigidariuma geçiş tepidariumdan sağlanmaktadır. Hamamın tepidariumu kuzey-güney yönünde yan yana sıralanan iki bölümden meydana gelmektedir. Apoditeriumdan kuzey odasının içerisinde tek kişinin sığabileceği büyüklükte, daire formlu, iç kısmında hem içine inmeye hem de oturma işlevine yarayan bir basamağa sahip duş yeri yer almaktadır. Duş yerinin zemini ve duvarları mermer plakalarla kaplanmıştır. Duş yerinin içerisinde yer alan gider deliği apoditerium içerisindeki kanala bağlanmıştır. Yamaç Hamamı'nda yer alan duş yerinin birebir benzeri Arykanda Antik Kentinde yer alan Yazıtlı Ev Hamamı'nın frigidarium bölümünün içerisinde görülmektedir³. Tepidariumun güney odasının zemininin, ele geçen az miktarda in-situ mermer kaplamalardan ve zemindeki derz izlerinden opus sectile döşemeye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Tepidariumun kuzey odasında olduğu gibi kişisel duş yerine benzer şekilde elipse yakın bir

1 Çelikbaş 2015, 43.

2 Çelikbaş 2013, 67.

3 Bayburtluoğlu 2003, 135-137.

form gösteren 1,13x1,71 m ölçülerinde bir duş yeri daha güney odanın kuzeybatı köşesinde yer almaktadır. Bu bölüm içerisinde bulunan duş yeri kuzey odadaki duş yeri ile yan yanadır; fakat aralarında bir duvar set oluşturmuştur.

Tepidariumun kuzey tarafında ortaya çıkarılan frigidariumun zemini mermer plakalarla kaplanmıştır. Frigidariumun kuzey tarafında apsisli bir piscina yer almakta⁴ ve piscinanın kuzey tarafındaki iki pencere yardımıyla aydınlatıldığı görülmektedir. Bu tip pencerelerle aydınlatılan, soğuk su havuzuna sahip apsisli bölüme sahip hamam yapısının bir benzeri Salamis'te ortaya çıkarılmıştır⁵.

Hamamın bir diğer önemli bölümü laconicumdur (Lev. 3). Zemini kısmen çökmüş, 2,5 m çapa ve yuvarlak bir forma sahip olan laconicum, hypocaust sistemiyle ısıtılmaktadır. Hypocaust sisteminin pilaeleri, tıpkı tepidariumda olduğu gibi pişmiş toprak künk şeklindedir. Küçük boyutlu laconicumun zeminden ısıtmayla yeteri derece sıcaklığa kavuşmasından dolayı duvardan ısıtma sistemine ihtiyaç duyulmamıştır.

Vitruvius laconicumlar hakkında; "*Laconicum ve diğer terleme banyoları ılık odanın yanında yer almalı ve kavisli kubbenin altına kadar olan yükseklikleri genişliklerine eşit olmalıdır. Isının çevrenin her tarafına eşit olarak yayılabilmesi için daire şeklinde olmalıdırlar*"⁶ ifadesini kullanmaktadır. Vitruvius'un yapmış olduğu bu tanım Yamaç Hamamı'nın laconicum bölümü ile form ve ölçü anlamında uyuşmaktadır. Anadolu'da ve Anadolu dışında yer alan birçok Roma hamamında daire formu laconicum örneklerine rastlamaktayız. Roma hamamında daire formu laconicum⁷ örneklerine rastlamaktayız. Parion Yamaç Hamamındaki laconicumla ilgili dikkat çeken noktanın Anadolu örneklerinden farklı olarak direkt alttan ısıtılmasıyla; Anadolu dışında yer alan örneklerle benzer özelliklere sahip olmasıdır. Burada laconicumun ısıtılması Anadolu'daki örneklerden farklı olarak, apsisin doğusunda tespit edilen, daha sonradan kapatılmış bir preafurniumdan direkt sıcak hava girişi ile sağlanmaktadır.

4 Piscina: Havuz (bazen de yüzme havuzu). Bkz.Yegül 2011, 313.

5 Çoşkun 2007, Res. 11.

6 Vitruvius, V, X, 5, 117.

7 Daire formu laconicum örneklerini, Hardknott Roma Hamamı (Rook 1992, 49, Fig. 46-47), Side Agora Hamamı (Yegül 2006, 261, Fig. 288), Milet Capito Hamamı (Farrington 1987, 53, Fig. 15), Ostia Yüzücüler Hamamı (Yegül 2011, 91, Res. 32), Ribchester Roma Hamamı (Rook 1992, 54, Fig. 58), Vindonissa Askeri Garnizon Hamamı (Yegül 2006, 71, Fig. 52), Cemenelum Kuzey Hamamı (Yegül 2011, 81, Res. 26), Aquae Sulis Batı Hamamı (Cunliffe 1976, Fig. 2), Gisacum Hamamı (Yegül 2006, 70, Fig. 49), Cezayir Theane Hamamı'nda (Yegül 2006, 119, Fig. 112) görmek mümkündür.

Laconicumun batısında yer alan caldariumun neredeyse tamamı tahrip olmuştur. Hamamın konumlandığı arazinin, kazı yapılmadan önce ekilip biçilen bir alan olması nedeniyle caldariumun temel seviyesine kadar tahribata uğradığı zeminde görülen derin kazıma izlerinden anlaşılmaktadır. Zemini kare formlu pişmiş toprak plakalarla kaplanmış olan caldariumun tamamında hypocaust sistemi görülmektedir. Suspensuraya ait pilaeelerin bir bölümü günümüze kadar gelebilmiştir. Özellikle laconicum bölümünün batısında yer alan pilaeeler tıpkı tepidarium ve laconicumda olduğu gibi künklerden meydana gelmektedir. Buna karşın caldariumun bazı noktalarında kare pişmiş toprak plakalardan meydana gelen pilaeeler de kullanılmıştır. Caldariumun güney tarafında 4,40 m x 2,50 m ölçülerinde, zemin kaplaması olmayan, duvarlarında is izi görülen oda hamamın ana praefurnium bölümüdür. Hamamın tespit edilen bir diğer bölümü ise apoditeriumun güneyinde yer alan latrinadır. Oturma bölümleri ele geçmeyen latrinanın temiz su oluğu ile tonozlu atık su kanalı sağlam ele geçmiştir.

Çalışmanın ana konusunu 2013 yılı Yamaç Hamamı kazılarında ele geçen çok sayıda sikke içinden; 8,1 x 8,5 m ölçülerine sahip zemini büyük boyutlu mermer plakalarla kaplanmış apoditerium bölümünün kuzey duvarına bitişik, pişmiş toprak plakalarla örülmüş ve 0,50 m yüksekliğe 0,40 m genişliğinde bir oturma sırasının küçük bir bölümünde ele geçen 100 adet Geç Roma Dönemi'ne ait sikkeler oluşturmaktadır⁸. Terra cotta plakalarla örülmüş olan sekinin ise, oturma amaçlı olduğu tahmin edilmektedir⁹ (Lev. 4). Ortaya çıkarılan sikkelerin birbirine çok yakın bir noktada, toplu halde nitelendirilebilecek bir konumda ortaya çıkmasına rağmen, herhangi bir objenin içinde ele geçmemesi nedeniyle "define" olarak tanımlanamamaktadır. Ortaya çıkarılan 100 sikke içinde, 19 farklı imparatora ve 8 farklı darphaneye ait örnekler yer almaktadır (Grafik: 1).

Ortaya çıkarılan sikkelerin en geç tarihli MS 5. yüzyılın ikinci yarısına aittir. Sikkelerin genel olarak çok düşük kondüsyonlu olmaları nedeniyle birçoğunun darphanesi okunamamaktadır. Darphanesi okunan 49 sikkenin büyük çoğunluğu bölgeye yakın darphaneler olan Constantinopolis (12), Cyzicus (12), Nicomedia (10) basımlıyken; Alexandria (1), Antiochia (3), Aquileia (1), Heraclea (6) ve Thessalonica (4) darphanelerinin de sikkeler içerisinde temsil edildiği görülmektedir (Grafik 2).

8 Çelikbaş-Oyarçin 2014, 63.

9 Çelikbaş-Oyarçin 2014, 63.

Hamamın apoditerium bölümünde ortaya çıkarılan sikkeler, hamamın sahip olduğu kullanım evreleri ile ilgili bilgiler vermesi bakımından önemlidir. Grafik 3'e bakıldığında 100 adet sikkenin 93 tanesinin MS 4. yüzyıla ait olduğu görülmektedir. Yamaç Hamamı'nın ilk inşa evresinin MS 1. yüzyıl olduğu arkeolojik kalıntılardan anlaşılacakla birlikte bugüne kadar yapılan kazı çalışmalarında MS 1-3. yüzyıla ait çok fazla sikke ortaya çıkmadığı görülmüştür. Kazı çalışmaları sırasında bulunan çok az sayıdaki erken dönem sikkeleri de genellikle üst kotlardan ele geçmiştir. Üst kotların stratigrafi kontekslerine bakıldığında çok farklı dönemlere ait malzemelerin bir arada olduğu görülmüştür. Yamaç Hamamı'nın bir yükseltinin eteğinde yer almasından dolayı yamaç yapısının üst bölümündeki daha yüksek kottaki alandan farklı dönemlere ait eserler akıntı toprakla gelmiş olmalıdır.

MS 4. yüzyıla tarihlenen sikkelerdeki yoğunluğun bir nedeni de Roma İmparatorluğu'nun bozulan ekonomik durumudur. Bu dönemdeki siyasal karışıklıklarda ve askeri harcamalarda da artış kaydedilir. Özellikle de sikkelerin yoğun olduğu MS 4. yüzyılda ekonominin iyice bozulmasıyla birlikte bu durum hamamlara da yansımış; tasarruf amaçlı olarak hamamlar küçülmeye başlamış, mevcut hamamların bazı bölümleri ise, iptal edilmiştir¹⁰.

Hamamın apoditerium bölümünün zeminden daha yüksek bir kotta ve piscinanın üstünde (Lev. 5) pithoslar ortaya çıkarılmıştır. Ortaya çıkarılan sivri dipli pithosların dik durması için toprağa gömüldüğü, bu durumun ise, pithosların yerleştirilirken hamamın içinin toprak ile dolu olduğunu göstermektedir. Pithosların varlığı hamamın asıl fonksiyonunu kaybettikten sonra depo olarak kullanıldığıyla ilişkilidir. Hamamın depo olarak kullanılmasıyla ilgili diğer bir veri de hamamın apoditerium bölümünde yer alan latrinanın atık suyunun tahliye edildiği kanalın içerisinde 90 adet amphora ile servis tabakları, kandiller, testiler, pişirme kapları gibi çeşitli ürün yelpazesine sahip seramiklerdir. Söz konusu seramikler aynı kontekst buluntuları olup seramikler genel olarak MS 5. yüzyıl ve sonrasına aittir. Seramiklerden de yola çıkarak bu kanalın MS 4-5. yüzyıllarda aktif olduğu, MS 5. yüzyıldan sonra ise latrinanın tıpkı hamamın genelinde olduğu gibi işlevini kaybettiği ve latrinanın atık su kanalının seramik kapların konulduğu bir depo olarak kullanıldığı düşünülmektedir (Lev. 6). Apoditeriumda ortaya çıkarılan 100 adet sikke bu noktada anlam kazanmaktadır. Çünkü apoditeriumun kuzey duvarına bitişik sekinin hemen üzerinde çıkması, yapının içerisinde

10 Koçyiğit 2006, 119; Steskal 2011, 90.

toprak ile dolmadan önce bırakıldığını ya da yer aldığını göstermektedir ki bu da sikkelerin darp edildiği dönemlerin yapının hamam olarak kullanıldığı son dönemler olduğunu ortaya koymaktadır.

Sikkelerin ait olduğu yüzyıllara bakıldığında 93 adet sikkenin MS 4. yüzyıla ait olması tesadüf olmasa gerekir. Hamam kazılarında “boşluk tüpleri” (=spacer tube)¹¹ olarak adlandırılan duvar ısıtma sistemine ait elemanlar da ortaya çıkarılmıştır¹² (Lev. 7). Konik bir forma sahip pişmiş topraktan yapılmış olan bu elemanlar, Geç Roma hamamlarında görülen duvar ısıtma sisteminin önemli bir parçasıdır¹³. Duvara uzun bir çivi ile monte edilen 9 cm yüksekliğindeki boşluk tüplerinin üzeri pişmiş toprak levhalarla kaplanmakta ve son olarak mermer levhalar ile kapatılmaktaydı¹⁴. MS 4. yüzyıl ve sonrasında az masraf gerektiren bir sistem olması nedeniyle, yoğun olarak kullanılan “boşluk tüpleri” (=spacer tube) de yapının tamirat ve tadilat evreleri hakkında fikir vermektedir¹⁵. Boşluk tüplerinden önce tubuli, tegulae mammatae ve spacer pin gibi farklı formlarda duvardan ısıtma elemanları antik dönem hamamlarında kullanılmıştır¹⁶. Genellikle MS 4. yüzyıl ve sonrasında ait Geç Roma hamamlarında görülen boşluk tüplerinin, MS 1. yüzyıla ait olan Parion Yamaç Hamamında karşımıza çıkması yapının bu yüzyıllarda geniş kapsamlı bir tadilat geçirdiğine işarettir. Hamamın bu yüzyıllarda geçirdiği tadilatlarla ilişkin bir diğer kanıt hypocaust sisteminin önemli unsuru olan suspensura’ya ait künk formundaki taşıyıcı pilaelerdir¹⁷ (Lev. 8). Hamamın tepidarium ve laconicum bölümlerinde ortaya çıkarılan künk formlu pilaelele beraber caldarium bölümünde kare formlu terra cotta plakalarla yapılmış olan pilaelele ortaya çıkarılmıştır. Tepidarium bölümünün batı tarafındaki, caldarium bölümüne yakın bir noktada ise, yuvarlak formlu terra cotta plakalarla yapılmış pilaelele de kullanılmıştır. Fonksiyonları aynı, formları farklı olan üç çeşit suspensura pilaelelerinin aynı hamam içerisinde kullanılıyor olması hamamdaki tadilatlarla bir diğer kanıttır. Bu üç farklı formdaki pilaelele içerisinde maliyet bakımından en

11 Farrington-Coulton 1990, 65.

12 Keleş-Çelikbaş 2016, 290.

13 Keleş-Çelikbaş 2016, 292.

14 Biers 2003, 310.

15 Çelikbaş 2013, 72-74; Keleş - Çelikbaş 2016, 290.

16 Yegül 2011, 110; Keleş-Çelikbaş 2016, 288.

17 Pilae: Hypocaust tabanını taşıyan yaklaşık 0.60-1.30 m yükseklikte ve birinin merkezinden diğerine olan açıklığın yaklaşık 0.80 m ölçüsünde olduğu küçük payeler (küçük ayaklar). Bkz. Yegül 2011, 313.

ucuza mal edilen eleman künk formu pilaedir¹⁸. Künk formu pilaeler ise genellikle Geç Roma Dönemi'ne ait hamamlarda görülmektedir. Form ve maliyet açısından boşluk tüpleri ile yakın benzerliğe sahip künkler de MS 4. yüzyıl ve sonrasına ait olmalıdır. Hamamın son kullanım evresiyle ilgili bilgi veren diğer unsur ise piscina suyunun tahliye edilmesini sağlayan kanalın içerisinden çıkan toprağın elenmesi sonucu ortaya çıkan buluntulardır. Sadece piscinaya ait olan tahliye kanalın içerisinden çıkan sikkelerin de MS 4-5. yüzyıla ait olması, kanalın bu dönemlerde aktif olduğunu kanıtlar niteliktedir. Bu bağlamda çalışma konusu sikkeler ile kanal içinde ortaya çıkan sikkelerin Yamaç Hamamı'nın aktif olarak kullanıldığı dönem ile alakalıdır. Grafik 1'de II. Constantius'a ait sikkelerin yoğun olduğu dikkati çekmektedir. II. Constantius Dönemi'ne bakıldığında bu dönemin Magnentius'un isyanı, Pers savaşı ve Gallus'un kötü yönetimi gibi oldukça karışık bir dönemdir¹⁹. Özellikle Parion'un bulunduğu bölge imparatorun, Magnentius ile yaptığı savaşlarda bir geçiş güzergâhıdır. Bu nedenle savaşların ve siyasi karışıklığın bol olduğu bu dönemler ekonomiyi de etkilemiş hamam gibi sivil yapılarda kapsamlı tadilatlar yerine boşluk tüpleri gibi az masraf gerektiren tadilatlar tercih edilmiş olmalıdır. Grafik 2'de görüldüğü gibi sikkelerin basıldığı darphanelerin Parion'a yakın Cyzicus, Nicomedia ve Constantinopolis gibi imparatorluk darphanelerinin olması da gayet mantıklıdır. II. Constantius ve Constans gibi imparatorlar ülkenin doğu topraklarının yönetimini üstlenmiş olup bu yüzyıllarda bu bölgelerde önemli faaliyetler göstermişlerdir.

Sonuç olarak hamamın son kullanım döneminin MS 5. yüzyılın sonları olduğunu düşünmekteyiz. Kazılar sırasında ele geçen arkeolojik veriler Parion Yamaç Hamamı'nın, MS 5. yüzyıldan itibaren depo vb gibi farklı işlevlerde kullanılmaya devam ettiğini göstermektedir. Antik Dönem'de hamamların terk edilmesinin bir nedeni olarak, Yegül; "Sorun, hamamların fiziksel varlıklarının yok olup, işlev göremez hale gelmesinden değil, onlara su sağlayan sistemlerin hasar görmesinden kaynaklanır" demektedir²⁰. İmparatorluk hamamlarının bazıları Gothlar'ın MS 537 yılında hamamların tüm su kaynaklarını, su kemerlerini kesmelerine kadar MS 5. yüzyıl içine dek, kısmen de olsa çalışmaktadır²¹. Ancak ekonomik güçlüklerin istikrarsızlığın geçerli olduğu bu dönemde, Geç

18 Stelle-Mannari 1984, Fig. 7-18.

19 Tekin 2008, 299; Dikici 2013, 61.

20 Yegül 2011, 249.

21 Yegül 2011, 249.

Antik Çağ yönetimlerinin geniş ve karmaşık su sistemlerinin varlığını koruma tekniğine ve yeteneğine sahip olmamaları hamamların yok olmalarının asıl nedenidir. Kısacası Roma'daki ve diğer yerlerdeki hamamların kullanım ve varlıklarının son bulması, temelde yönetimle ilgili ve teknik sorunlardan kaynaklanmaktadır²².

Hamamın terk edilmesinde diğer bir olasılık, Hıristiyanlığın resmi din olarak kabul edilmesidir. Antik Çağ sonrasında hamamlar ve yıkanma geleneğinin devamını anlamamız için, Hıristiyan dini ve yıkanma konusunda Hıristiyanlık yaklaşımının öncelikli olarak ele alınması gerekir. Erken Dönem kiliseleri, Pagan değerlerinin bir görüntüsü olarak yıkanmayı bir Hıristiyanlık eylemi olarak teşvik etmez²³. Yıkanmanın kutsal vaftiz ile kısıtlı kalmasını arzulayan güçlü bir yargıya sahiptir. Bu güçlü yargıya karşın, engelleme hiçbir zaman yıkanmaya karşı evrensel bir yasaklama haline gelmez ve Geç Antik Çağ ve Bizans kentlerinde hamamlar ve yıkanma, popüler bir kurum olma özelliğini bir dereceye kadar korur²⁴. Hamamın terkedilmesinde diğer bir olasılık ise doğal afetlerdir. MS 477/480 tarihinde, Constantinopolis merkezli tüm Marmara bölgesini etkileyen deprem meydana gelmiş; deprem nedeniyle Troas Bölgesi'ndeki kentler büyük bir tahribata uğramıştır²⁵. Çalışma kapsamında ele alınan sikkelerin en geç tarihlisinin MS 450-457 yıllarında basılmış olması da hamamın deprem nedeniyle kısmi tahribata uğramış olma ihtimalini güçlendirmektedir.

Apoditerium bölümünde bulunan 100 sikke, Yamaç Hamamı'nın en yoğun ve son kullanım evresi hakkında daha net tarihler sunması açısından çok önemlidir. Sikkelerle beraber diğer arkeolojik buluntuları değerlendirdiğimiz zaman, Yamaç Hamamı'nın erken evrelerinin MS 4. yüzyıldaki yoğun kullanım ile büyük oranda değiştiği, MS 4. yüzyılda tadilatlarla birlikte yoğun bir şekilde kullanıldığını, MS 5. yüzyılın sonlarına doğru ise fonksiyonunu kaybetmeye başlayarak farklı amaçlar için kullanıldığını göstermektedir. Çalışmada incelenen sikkeler de hamamın kendi işleviyle kullanıldığı son evreye ait olmalıdır.

22 Yegül 2011, 249.

23 Yegül 2011, 251.

24 Yegül 2011, 251.

25 Karagöz 2005, 54; Körpe 2007, 33.

Katalog

Katalogda aşağıdaki teknik kısaltmalar kullanılmıştır:

AE	: Bronz
Ay.	: Arka Yüz
Darph.	: Darphane
Gr.	: Gram
Kat. No.	: Katalog Numarası
K. Kod No.	: Kazı Kod Numarası
Ky.	: Kalıp Yönü
Mm.	: Milimetre
Of.	: Officina
Öy.	: Ön Yüz
Ref.	: Referans
s.	: Sayfa

Diocletianus (MS 284-305)

Cyzicus (MS 295-299)

Öy.: IMP C C VAL DIOCLETIANVS P F AVG

İmparatorun şua taçlı, zırhlı büstü, sağa.

Ay.: CONCORDIA MILITVM

İmparator ayakta (solda), karşısındaki İupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: K ve Γ.

Ref.: RIC VI, s. 581, 16a.

1. AE., Antoninianus, 21 mm., 3.72 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 105.

Galerius (MS 293-305 Caesar - MS 305-311 İmparator)

Thessalonica (MS 302-303)

Öy.: GAL VAL MAXIMIANVS NOB CAES

İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.

Ay.: GENIO POPV-LI ROMANI

Genius, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys, başında modius: sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutuyor. Kesimde: TS, sağ boşlukta Γ.

Ref.: RIC VI, s. 512, 24b/c.

2. AE., Follis, 28 mm., 7.76 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 008.

I. Licinius (MS 308-324)

Heraclea (MS 321-324)

Öy.: IMP C V[AL LICIN LI]CINIUS P F AVG

İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.

Ay.: IOVI CONS - ERVATORI

İupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta XIII ve oturan esir sağa. Kesimde: SMHA

Ref.: RIC VII, s. 548, 52a.

3. AE., Follis, 22 mm., 2.48 gr., Ky. 10, K. Kod. No. BAZ 076.

Cyzicus (MS 321-324)

Öy.: [IMP C VAL] LICIN LICINIVS P F AVG

İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.

Ay.: IOVI CONS-ERVATORI

Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta A ve oturan esir, Kesimde: SMK

Ref.: RIC VII, s. 645, 15a.

4. AE., Follis, 21 mm., 2.41 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 081.

II. Maximinus (MS 308-313)

Cyzicus (MS 309-310)

Öy.: IMP C GAL VAL MAXIMINVS P F AVG

İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.

Ay.: GENIO AVGVSTI [CMH]

Genius, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys, başında modius: sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutmakta. Kesimde: MKVA

Ref.: RIC VI, s. 593, 95.

5. AE., Follis, 23 mm., 5.99 gr., Ky. 11, K. Kod. No. BAZ 146.

I. Constantinus (MS 307-337)

Constantinopolis (MS 347-348)

Öy.: [D V CON]STANTI-[NVS P T AVGG]

İmparatorun örtülü başı, sağa.

Ay.: VN - MR

İmparator, örtülü, ayakta, sağa. Kesimde: CONSA

Ref.: RIC VIII, s. 453, 68.

6. AE., Follis, 16 mm., 1.45 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 067.

Nicomedia (MS 347-348)

Öy.: DV CONS[TANTI-NVS] PT AVGG

İmparatorun örtülü başı, sağa.

Ay.: VN - [MR]

İmparator, örtülü, ayakta, sağa. Kesimde: SMN[...]

Ref.: RIC VIII, s. 475, 57.

7. AE., Follis, 15 mm., 0.92 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 122.

Delmatius (MS 335-337)

Heraclea (MS 336-337)

Öy.: FL DELMATIVS NOB CAES

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay.: GLOR - IA EXERC - ITIVS

İki asker miğferli, karşılıklı ayaktalar. Bir ellerinde mızrak, diğerinde kalkan tutuyorlar. Aralarında bir standart duruyor. Kesimde: SMHT

Ref.: RIC VII, s. 561, 155.

8. AE., Follis, 17 mm., 1.86 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 165.

II. Constantinus (MS 317-337 Caesar - MS 337-340 İmparator)

Thessalonica (MS 337-340)

Öy.: CONSTANTI - NVS P F AVG

İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: GLOR - IA EXERC - ITVS

İki asker miğferli, karşılıklı ayaktalar. Bir ellerinde mızrak, diğerinde kalkan tutuyorlar. Aralarında bir standart duruyor. Kesimde: SMTSA

Ref.: RIC VIII, s. 407, 55.

9. AE, Follis, 17 mm., 1.59 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 148.

Constantinopolis (MS 335-337)

Öy.: [CONSTAN]TINVS IVN NOB C

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: GLOR - IA EXERC - ITVS

İki asker karşılıklı ayaktalar, bir elleri ile mızrak diğer elleriyle yere dayalı kalkanlarını tutuyorlar. Aralarında bir standart duruyor. Kesimde: CON

Ref.: LRBC I, 1026; RIC VII, s. 589, 138.

10. AE., Follis, 15 mm., 2.10 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 086.

Nicomedia (MS 330-335)

Öy.: CONSTANTINVS IVN NOB C

İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: GLOR - IA EXERC - ITVS

İki asker karşılıklı ayaktalar, bir elleri ile mızrak diğer elleriyle yere dayalı kalkanlarını tutuyorlar. Aralarında iki standart duruyor. Kesimde: SMNA

Ref.: LRBC I, 1118; RIC VII, s. 633, 189.

11. AE., Follis, 19 mm., 2.88 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 023.

Constans (MS 337-350)

Heraclea (MS 347-348)

Öy.: D [N CONSTA] - NS P F AVG

İmparatorun inci diademli başı, sağa.

Ay.: Çelenk içinde, dört satır halinde: VOT / XX / MVLV / XXX, Kesimde: [S] MH[...]

Ref.: RIC VIII, s. 433, 55.

12. AE., Follis, 15 mm., 1.27 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 116.

Constantinopolis (MS 346-348)

Öy.: D N CONSTA - NS P F AVG

İmparatorun rozet diademli başı, sağa.

Ay.: GLOR - IA EXERC - ITVS

İki asker, karşılıklı, ayakta, bir ellerinde mızrak tutuyorlar, diğer elleri yerde dayalı kalkanlarının üstünde. Aralarında bir standart duruyor. Kesimde: CONSS

Ref.: RIC VIII, s. 450, 45.

13. AE., Follis, 16 mm., 1.49 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 088.

Nicomedia (MS 337-340)

Öy.: [D N CONSTA]-NS P[F AV]G

İmparatorun rozet diademli başı, sağa.

Ay.: [GLOR - IA EXERC - ITVS]

İki asker karşılıklı ayaktalar, bir elleri ile mızrak diğer elleriyle yere dayalı

kalkanlarını tutuyorlar. Aralarında bir standart duruyor. Kesimde: SMNS
Ref.: RIC VIII, s. 471, 15.
14. AE., Follis, 14 mm., 1.62 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 131.

Nicomedia (MS 347-348)

Öy.: [D N CON]STA - NS P F AVG
İmparatorun rozet diademli başı, sağa.
Ay.: Çelenk içinde, dört satır halinde: VOT / XX / MVLT / XXX, Kesimde:
SMNT
Ref.: RIC VIII, s. 475, 59g.
15. AE., Follis, 16 mm., 1.62 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 029.

Çyzicus (MS 347-348)

Öy.: [D N C]ONSTA - NS P F AVG
İmparatorun inci diademli başı, sağa.
Ay.: Çelenk içinde, dört satır halinde: [VOT] / [XX] / MVLT / XXX, Kesimde:
SMKS
Ref.: RIC VIII, s. 494, 51.
16. AE., Follis, 16 mm., 1.45 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 032.

Öy.: [D N CO]NSTA - NS P F AVG
İmparatorun rozet diademli başı, sağa.
Ay.: Çelenk içinde, dört satır halinde: VOT / XX / MVLT / XXX Kesimde:
SMK[...]
Ref.: RIC VIII, s. 494, 52.
17. AE., Follis, 15 mm., 1.32 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 115.

Belirsiz (MS 336-337)

Öy.: FL I CONSTA[NS] NOB CAES
İmparatorun defne çelenkli, giyimli, zırhlı büstü, sola.
Ay.: [GLORIA EXERCITVS]
İki asker, karşılıklı, ayakta, bir ellerinde mızrak tutuyorlar, diğer elleri yerde
dayalı kalkanlarının üstünde. Aralarında bir standart duruyor. Kesimde: ?
18. AE., Follis, 18 mm., 1.37 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 031.

Belirsiz (MS 337-341)

Öy.: [D N] CONSTA-NS P F A[VG]
İmparatorun rozet diademli başı, sağa.
Ay.: GLORIA [EXERCITVS]
İki asker karşılıklı ayakta, bir elleri ile mızrak diğer elleriyle yere dayalı
kalkanlarını tutuyorlar. Aralarında iki standart duruyor. Kesimde: ?
19. AE., Follis, 16 mm., 1.85 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 155.

Belirsiz (MS 341-348)

Öy.: D N CONSTA - [N]S P F AVG
İmparatorun inci diademli büstü, sağa.
Ay.: Çelenk içinde, dört satır halinde: VOT / XX / MVLT / XXX, Kesimde: ?
20. AE., Follis, 16 mm., 1.96 gr., Ky. 5, K. Kod. No. BAZ 087.

Öy.: D N CONSTA - [NS P F AVG]
İmparatorun inci diademli büstü, sağa.

Ay.: Çelenk içinde, dört satır halinde: [VOT / ... / MVLV / ...], Kesimde: ?
21. AE., Follis, 16 mm., 1.81 gr., K. Kod. No. BAZ 117.

Öy.: D N CONSTA - NS P F AVG
İmparatorun inci diademli büstü, sağa.

Ay.: Çelenk içinde, dört satır halinde: VOT / XX / MVLV / XXX, Kesimde: ?
22. AE., Follis, 16 mm., 1.40 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 130.

Belirsiz (MS 345-347)

Öy.: [D N CONSTA]-NS P F AVG
İmparatorun inci diademli büstü, sağa.

Ay.: VICT - [AVG]
Victoria sola, elinde çelenk ve palmye dalı tutmakta. Kesimde: ?
23. AE., Follis, 15 mm., 1.35 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 015.

Öy.: [D N CONSTA]-NS P F AVG
İmparatorun inci diademli büstü, sağa.

Ay.: VICT - AVG
Victoria sola, elinde çelenk ve palmye dalı tutmakta. Kesimde: SM[...]
24. AE., Follis, 15 mm., 1.80 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 096.

Belirsiz (MS 346-350)

Öy.: D N [CONSTA]-NS P F AVG
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: [FEL TEMP] REPARATIO
Anka kuşu globus üzerinde, ağzında çelenk, sağ boşlukta çelenk. Kesimde: ?
25. AE., Follis, 17 mm., 2.76 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 113.

II. Constantius (MS 337-361)

Thessalonica (MS 355-361)

Öy.: D N CONSTAN - TIVS P F AVG
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: SPES [REI]PVBLICE
İmparator, miğferli, ayakta, sola. Sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutuyor.
Kesimde: SMTSA

Ref.: RIC VIII, s. 422, 213.
26. AE., 16 mm., 2.13 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 120.

Heraclea (MS 351-355)

Öy.: D N CONST[AN] - TIVS P F AVG
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: FEL TEMP [REPA]RATIO
Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan.
Kesimde: SMHA

Ref.: LRBC II, 1900; Tekin 1994, s. 203, 872.
27. AE., 18 mm., 1.55 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 038.

Constantinopolis (MS 348-351)

Öy.: D N CONSTAN - TIVS P F AVG
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: FEL TEMP REPA[RATIO]

Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan.
Kesimde: CONS[...]

Ref.: RIC VIII, s. 496, 82.

28. AE., 24 mm., 5.60 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 075.

Öy.: D N CONSTAN-[TIVS P F AVG]

İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay.: [FEL] TEMP REPARATIO

Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan.

Kesimde: CONS[...]

Ref.: RIC VIII, s. 454, 81.

29. AE., 19 mm., 2.64 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 100.

Öy.: D N CONSTAN - [TIVS P F AVG]

İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay.: FEL TEMP REPARATIO

Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Sol

boşlukta Γ. Kesimde: CON

Ref.: RIC VIII, s. 454, 81.

30. AE., 18 mm., 1.71 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 154.

Öy.: D N CONSTAN-TI[VS P F AVG]

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay.: FEL TE[MP REPARATIO]

Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan.

Kesimde: CON

Ref.: RIC VIII, s. 454, 81.

31. AE., 18 mm., 1.60 gr., Ky. 2, K. Kod. No. BAZ 093.

Nicomedia (MS 351-355)

Öy.: D N CONSTAN-TIVS P F AVG

İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay.: FEL TEMP RE[PA]RATIO

Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan, sol

boşlukta N, Kesimde: SMNΓ

Ref.: RIC VIII, s. 478, 84.

32. AE., 19 mm., 2.61 gr., Ky. 5, K. Kod. No. BAZ 149.

Öy.: D N C[O]NSTAN - [T]IVS P[F] AVG

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay.: [FEL T]EMP REPARA[TIO]

Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan.

Kesimde: SMNΔ

Ref.: RIC VIII, s. 479, 96d.

33. AE., 17 mm., 2.64 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 099.

Cyzicus (MS 348-350)

Öy.: D N C[ONSTAN]-TIVS P F AVG

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay.: FEL TEMP REPARATIO

Anka kuşu globus üzerinde, ağzında çelenk, sağ boşlukta çelenk. Kesimde:

SMKB

Ref.: RIC VIII, s. 496, 89.

34. AE., 18 mm., 2.22 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 062.

Öy.: D N CONSTAN-TIVS P F AVG

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: [FEL TEMP] REPARATIO

Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan.

Kesimde:SMKΔ

Ref.: LRBC II, 2494; Tekin 1994, s. 204, 880.

35. AE., 17 mm., 1.82 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 143.

Antiochia (MS 351-354)

Öy.: D N CONSTAN - TIVS P F AVG

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: FEL TEMP REPARATIO

Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan.

Kesimde:ANA

Ref.: RIC VIII, s. 524, 143.

36. AE., 17 mm., 2.91 gr., Ky. 10, K. Kod. No. BAZ 009.

Alexandria (MS 351-354)

Öy.: D N CONSTAN - TIVS P F AVG

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: FEL T[EMP REPARATIO]

Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan.

Kesimde:ALEB

Ref.: RIC VIII, s. 544, 80b.

37. AE., 19 mm., 2.47 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 060.

Belirsiz (MS 330-337)

Öy.: [FL I]VL [CONSTANTIVS NOB] C

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: GLOR - IA EXER[C - ITIVS]

İki asker, karşılıklı, ayakta, bir ellerinde mızrak tutuyorlar, diğer elleri yerde dayalı kalkanlarının üstünde. Aralarında bir standart duruyor. Kesimde: ?

38. AE., 16 mm., 1.60 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 026.

Öy.: FL IVL CONSTANTIVS NOB C

İmparatorun defne çelenkli, giyimli, zırlı büstü, sağa.

Ay.: GLOR - IA EXERC - ITIVS

İki asker, karşılıklı, ayakta, bir ellerinde mızrak tutuyorlar, diğer elleri yerde dayalı kalkanlarının üstünde. Aralarında iki standart duruyor. Kesimde: ?

39. AE., 18 mm., 2.36 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 061.

Belirsiz (MS 337-341)

Öy.: CONSTAN - TIVS P F AVG

İmparatorun rozet diademli büstü, sağa.

Ay.: [GLOR - IA EXERC - ITIVS]

İki asker miğferli, karşılıklı ayaktalar. Bir ellerinde mızrak, diğerinde kalkan tutuyorlar. Aralarında bir standart duruyor. Kesimde: ?

40. AE., 14 mm., 1.42 gr., Ky. 5, K. Kod. No. BAZ 053.

Belirsiz (MS 341-346)

Öy.: D N CONST[AN - TIVS P F AVG]

İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay.: Çelenk içinde, dört satır halinde: [VOT] / XX / MVLV /
XXX, Kesimde: ?

41. AE., 15 mm., 1.49 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 013.

Öy.: D N CONSTAN - [TIVS P F AVG]

İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay.: Çelenk içinde, dört satır halinde: VOT / XX / MVLV / XXX, Kesimde: ?

42. AE., 15 mm., 1.28 gr., Ky. 10, K. Kod. No. BAZ 129.

Öy.: [D N CONSTAN] - TIVS [P F AVG]

İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay.: Çelenk içinde, dört satır halinde: VOT / XX / MVLV / XXX, Kesimde: ?

43. AE., 14 mm., 1.77 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 159.

Belirsiz (MS 351-361)

Öy.: [D N CONSTAN] - TIVS P F AVG

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay.: [FEL TEMP REPARATIO]

Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan.

Kesimde: ?

44. AE., 16 mm., 2.52 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 021.

Öy.: [D N CO]NSTAN-TIVS [P F AVG]

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay.: [FEL T]EMP REPARATIO

Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan, sol boşlukta S, Kesimde: ?

45. AE., 21 mm., 3.87 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 079.

Öy.: D N CONSTAN - [TIVS P F AVG]

İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay.: [FEL TEMP RE]PARATI[O]

Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan.

Kesimde: ?

46. AE., 19 mm., 1.78 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 106.

Öy.: [D N CON]STAN-TIVS P F AVG

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay.: FEL TEMP RE[PARATIO]

Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan.

Kesimde: ?

47. AE., 18 mm., 2.53 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 059.

Öy.: D N CONSTA[N-TI]VS P F AVG

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay.: [FEL TEMP] REPARATIO

Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan.

- Kesimde: ?
48. AE., 18 mm., 2.06 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 074.
- Öy: [D N CONSTAN-TIVS P F AVG]
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Ay: [FEL TEMP REPARATIO]
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan.
Kesimde: ?
49. AE., 18 mm., 1.91 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 083.
- Öy: D N CO[NS]TAN-TIVS [P F AVG]
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Ay: [FEL TEMP RE]PARATIO
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan.
Kesimde: ?
50. AE., 18 mm., 2.27 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 090.
- Öy: D N CONS[TAN]-TIVS P F AVG
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Ay: [FEL] TEMP [REPARATIO]
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan.
Kesimde: ?
51. AE., 16 mm., 2.69 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 103.
- Öy: D N CONSTAN-[TI]VS P F AVG
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Ay: FEL TEMP R[EPARATIO]
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan, sol boşlukta Δ, Kesimde: ?
52. AE., 16 mm., 2.73 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 104.
- Öy: [D N CONSTAN-TI]VS P F AVG
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Ay: [FEL TEMP REPARATIO]
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan, sol boşlukta Δ, Kesimde: ?
53. AE., 16 mm., 1.73 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 134.
- Öy: [D N CONSTAN]-TIVS P F AVG
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Ay: [FEL] TEM[P RE]PARATIO
Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan.
Kesimde: ?
54. AE., 17 mm., 2.26 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 110.
- Öy: D N CONSTAN-TIVS P F AVG
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Ay: FEL TEMP RE[PARA]Tİ[O]
Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan.
Kesimde: ?
55. AE., 17 mm., 2.64 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 150.

Öy: [D N CONSTAN-T]IVS P[F AVG]

İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay: FEL TEMP RE[PARATIO]

Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan.

Kesimde: ?

56. AE., 17 mm., 2.70 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 133.

Öy: D N CONSTAN-TIVS P F AVG

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay: FEL TEMP [REPARATIO]

Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan.

Kesimde: ?

57. AE., 17 mm., 3.00 gr., Ky. 10, K. Kod. No. BAZ 012.

Öy: D N CONST[AN-T]IVS P[F AVG]

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay: [F]EL TEMP REPARATIO

Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan, sol boşlukta N, Kesimde: ?

58. AE., 19 mm., 1.66 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 147.

Belirsiz (MS 355-361)

Öy: [D N CONSTAN] - TIVS P F AVG

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay: SPES REI[PVBlice]

İmparator, miğferli, ayakta, sola. Sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutuyor.

Kesimde: ?

59. AE., 17 mm., 1.39 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 041.

Öy: [D N] CONSTAN - [T]IVS P F AVG

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay: SPES REIPVBlice

İmparator, miğferli, ayakta, sola. Sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutuyor.

Kesimde: ?

60. AE., 17 mm., 1.94 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 160.

Constantius Gallus (MS 351-354)

Constantinopolis

Öy: [D N] FL CL CONSTANTIVS NOB CAES

İmparatorun diademsiz, giyimli büstü, sağa.

Ay: FEL TEMP REPARATIO

Virtus, attan düşen süvariye mızrağını saplıyor, sakalsız, şapka giymiş ve atın ensesinden tutmakta. Kesimde: CONSA

Ref.: RIC VIII, s. 458, 122.

61. AE., 19 mm., 3.11 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 025.

Nicomedia

Öy: D N [F]L [C]L CONSTANTIVS NOB C[AE]S

İmparatorun diademsiz, giyimli büstü, sağa.

Ay: [FEL TEMP] REPARATIO

Virtus, attan düşen süvariye mızrağını saplıyor, sakalsız, şapka giymiş ve atın

enesinden tutmakta. Kesimde: SMN[...]

Ref.: LRBC II, 2310.

62. AE., 16 mm., 2.16 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 017.

Belirsiz

Öy.: D N FL CL CONSTANTIVS NOB CAES

İmparatorun diademsiz, giyimli büstü, sağa.

Ay.: FEL TEMP [REPARATIO]

Virtus, attan düşen süvariye mızrağını saplıyor, sakalsız, şapka giymiş ve atın enesinden tutmakta. Sol boşlukta Γ, Kesimde: ?

63. AE., 22 mm., 4.04 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 046.

Öy.: [D N FL CL CONSTANTI]VS NOB CAES

İmparatorun diademsiz, giyimli büstü, sağa.

Ay.: FEL TEMP [REPARATIO]

Virtus, attan düşen süvariye mızrağını saplıyor, sakalsız, şapka giymiş ve atın enesinden tutmakta. Kesimde: ?

64. AE., 18 mm., 2.11 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 054.

Öy.: D N FL CL CONSTANTIVS NOB CAES

İmparatorun diademsiz, giyimli büstü, sağa.

Ay.: [FEL TEMP REPARATIO]

Virtus, attan düşen süvariye mızrağını saplıyor, sakalsız, şapka giymiş ve atın enesinden tutmakta. Kesimde: ?

65. AE., 17 mm., 2.72 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 078.

II. Iulianus (MS 355-360 Caesar - MS 361-363 İmparator)

Constantinopolis (MS 361-363)

Öy.: FL CL IVLI-ANVS P F A[VG]

İmparatorun inci diademli, giyimli büstü, sağa.

Ay.: SPES RE[IPVBL]ICE

İmparator, askeri elbiseli, miğferli, ayakta, sola. Sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutmakta. Kesimde: CON

Ref.: RIC VIII, s. 462, 160.

66. AE., 20 mm., 1.27 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 111.

Belirsiz (MS 355-361)

Öy.: D N CL IVLIANVS NOB CAES

İmparatorun diademsiz, giyimli, zırlı büstü, sağa.

Ay.: FEL TEMP [REPARATIO]

Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Sol boşlukta N, Kesimde: ?

67. AE., 17 mm., 2.57 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 135.

Öy.: D N FL CL IVLI-ANVS NOB CS

İmparatorun diademsiz, giyimli, zırlı büstü, sağa.

Ay.: [SPE]S [REI]PVBLI[CE]

İmparator, miğferli, ayakta, sola. Sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutmakta. Kesimde: ?

68. AE., 20 mm., 1.95 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 036.

Belirsiz (MS 361-363)

Öy.: D N FL CL IV [LI-ANVS P F AVG]

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: [SPES] REIPVBLICE

İmparator askeri elbiseli, ayakta, sağ elinde globus, sol elinde mızrak tutuyor.

Kesimde: ?

69. AE., 17 mm., 1.78 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 048.

I. Valentinianus (MS 364-375)

Nicomedia (MS 364-367)

Öy.: D N VALENTINI - ANVS P [F AVG]

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: GLORIA RO-MANORVM

İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: SMNA

Ref.: RIC IX, s. 252, 9a.

70. AE., 19 mm., 2.47 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 055.

Belirsiz

Öy.: D N VALENTINI - [AN]VS P F AVG

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: GLORIA RO-MANORVM

İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?

71. AE., 19 mm., 2.47 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 145.

Öy.: [D N VA]LEN[TINI] - ANVS P F [AVG]

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: [SĒCVRITAS - REIPVBLĪCAE]

Victoria sola, elinde çelenk ve palmiye dalı tutmakta. Sağda ve solda haç.

Kesimde: ?

72. AE., 15 mm., 1.95 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 024.

Öy.: [D] N VALENTINI - ANVS P F [AVG]

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: [SĒCVRITAS] - REIPVBLĪCAE

Victoria sola, elinde çelenk ve palmiye dalı tutmakta. Sağda ve solda haç.

Kesimde: ?

73. AE., 17 mm., 2.84 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 039.

Valens (MS 364-378)

Heraclea (MS 364-367)

Öy.: D N VALEN - S P F AVG

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: GLORIA RO-MANORVM

İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: SMHA

Ref.: RIC IX, s. 191, 3b.1.

74. AE., 18 mm., 1.94 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 101.

75. AE., 18 mm., 1.85 gr., Ky. 12, Of. [...], K. Kod. No. BAZ 010.

Constantinopolis (MS 364-365)

Öy.: D N VALENS - P F AVG

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: GLORIA RO-MANORVM

İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: CONSA

Ref.: LRBC II, 2107.

76. AE., 18 mm., 1.97 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 156.

Nicomedia (MS 364-367)

Öy.: D N VAL[EN - S P F AVG]

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: [GLORIA RO-MANORVM]

İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: SMNΓ

Ref.: RIC IX, s. 252, 9c.3.

77. AE., 17 mm., 1.81 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 142.

Cyzicus (MS 364-367)

Öy.: [D] N VALEN-S P F AVG

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: [SE]CVRITAS-REIPVBLICAE

Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Kesimde: SMKΓ

Ref.: RIC IX, s. 241, 11b.3.

78. AE., 19 mm., 2.42 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 092.

Öy.: [D N VA]LEN- S P F AVG

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: SECV[RITAS] - REIPVBLICAE

Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Kesimde: SMKΔ

Ref.: RIC IX, s. 241, 11b.4.

79. AE., 19 mm., 2.26 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 084.

Öy.: D N VALEN- S P F AVG

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: SECVRITAS - REIPVBLICAE

Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Sol boşlukta yıldız, sağ boşlukta çelenk. Kesimde: SMK

Ref.: RIC IX, s. 241, 11b.

80. AE., 19 mm., 2.28 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 003.

Antiochia (MS 367-375)

Öy.: D N VA[LENS] - P F AVG

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: GLORIA RO-MANORVM

İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ANTA

Ref.: LRBC II, 2659; RIC IX, s. 274, 10b.

81. AE., 18 mm., 3.18 gr., Ky. 5, K. Kod. No. BAZ 072.

Öy.: [D N VALENS] - P F AVG
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Ay.: [GLORIA RO-MANORVM]
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle
arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ANTT
Ref.: LRBC II, 2659; Tekin 1994, s. 207, 901.
82. AE., 16 mm., 1.92 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 161.

Belirsiz (MS 364-375)

Öy.: [D N VALEN]S - P F AVG
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Ay.: GLORIA RO-MANORVM
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle
arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?
83. AE., 17 mm., 2.40 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 027.

Öy.: [D N VALEN]S - P F AVG
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Ay.: [GLORIA RO-MAN]ORVM
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle
arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?
84. AE., 15 mm., 1.70 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 030.

Öy.: D N VALENS - P F AVG
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Ay.: [GLORIA] RO-MANORVM
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle
arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?
85. AE., 16 mm., 2.42 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 112.

Öy.: [D N VALENS] -P [F AVG]
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Ay.: [GLORIA RO-MANORVM]
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle
arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?
86. AE., 16 mm., 1.83 gr., Ky. 10, K. Kod. No. BAZ 157.

Öy.: D N VALEN - S P F AVG
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Ay.: [SÉCVRITAS-REI]PVBLICAE
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı
tutmakta. Kesimde: ?
87. AE., 19 mm., 2.49 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 022.

Öy.: [D N] VALEN-[S P F AVG]
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Ay.: [SÉCVRITAS-REIPVBLICAE]
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı
tutmakta. Kesimde: ?
88. AE., 16 mm., 1.81 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 098.

Öy.: [D N VALENS]-P F AVG

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: [SĒCVRITAS-REI]PVBLICAE

Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Kesimde: ?

89. AE., 16 mm., 1.66 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 118.

Öy.: D N VALEN - [S P F AVG]

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: [SE]CVRITAS - [REIPVBLICAE]

Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Kesimde: ?

90. AE., 15 mm., 1.75 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 164.

Gratianus (MS 367-383)

Cyzicus (MS 378-383)

Öy.: D N GRATIA - NVS P F AVG

İmparatorun rozet diademli, giyimli büstü, sağa.

Ay.: CŌNCORDIA AVGGG

Roma miğferli, tahtta oturmakta, cepheden, başı sağa dönük, sağ elinde globus, sol elinde mızrak tutuyor, sağ bacağı çıplak, sağ boşlukta haç. Kesimde: SMKB

Ref.: LRBC II, 2537; RIC IX, s. 243, 17a; Tekin 1994, s. 208, 906.

91. AE., 19 mm., 2.52 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 163.

I. Theodosius (MS 379-395)

Aquileia (MS 388-393)

Öy.: D N THEODO-[SIVS P F AVC]

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: SĀLVS REI - PVBLICAE

Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta, christogram. Kesimde: AQ[P]

Ref.: RIC IX, s. 106, 58b.

92. AE., 13 mm., 0.96 gr., Ky. 7, K. Kod. No. BAZ 069.

Thessalonica (MS 383-388)

Öy.: D N THEODO - SIVS P F A[VC]

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: [GLORIA REIPVBLICAE]

Karargah kapısı, iki burçlu. Kesimde: ?

Ref.: RIC IX, s. 187, 62b.

93. AE., 13 mm., 1.10 gr., Ky. 6, K. Kod. No. BAZ 138.

Arcadius (MS 383-408)

Nicomedia (MS 383-392)

Öy.: D N ARCADIVS P F AVC

İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırlı büstü, sağa.

Ay.: [SĀLVS] REI - PVBLICAE

Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta christogram. Kesimde: SMNA

Ref.: RIC IX, s. 262, 45c.

94. AE., 14 mm., 1.75 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 065.

Honorius (MS 393-423)

Constantinopolis (MS 395-408)

Öy.: D N H[ONORIVS P F AVC]

İmparatorun inci diademli, giyimli ve paludamentumlu büstü, sağa.

Ay.: [VIRTVS - EXER]CITI

İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmye dalı tutuyor. Kesimde: CON[...]

Ref.: LRBC II, 2206; Tekin 1994, s. 218, 964.

95. AE., 17 mm., 1,38 gr., Ky. 7, K. Kod. No. BAZ 141.

II. Theodosius (MS 402-450)

Constantinopolis (MS 404-406)

Öy.: [D N THEODO - SIVS P F AVC]

İmparatorun inci diademli, giyimli ve paludamentumlu büstü, sağa.

Ay.: Çelenk içerisinde haç. Kesimde: CON

Ref.: LRBC II, 2238; RIC X, s. 275, 445.

96. AE., 13 mm., 1.34 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 124.

Cyzicus (MS 425-435)

Öy.: D N THE[ODO - SIVS P F AVC]

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay.: Çelenk içerisinde haç. Kesimde: SMK[B]

Ref.: LRBC II, 2604; RIC X, s. 275, 449.

97. AE., 12 mm., 0.79 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 049.

Belirsiz (MS 408-423)

Öy.: D N THEODO - [SIVS P F AVC]

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.

Ay.: [GLORIA ROMANORVM]

İki imparator ayakta, cepheden: bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?

98. AE., 13 mm., 1.78 gr., Ky. 12, K. Kod. No. BAZ 123.

Marcianus (MS 450-457)

Belirsiz

Öy.: D N [MARCIVS P F AVC]

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

Ay.: Çelenk içerisinde monogram, yukarıda haç, altta S, Kesimde: ?

99. AE., 12 mm., 1.07 gr., Ky. 10, K. Kod. No. BAZ 058.

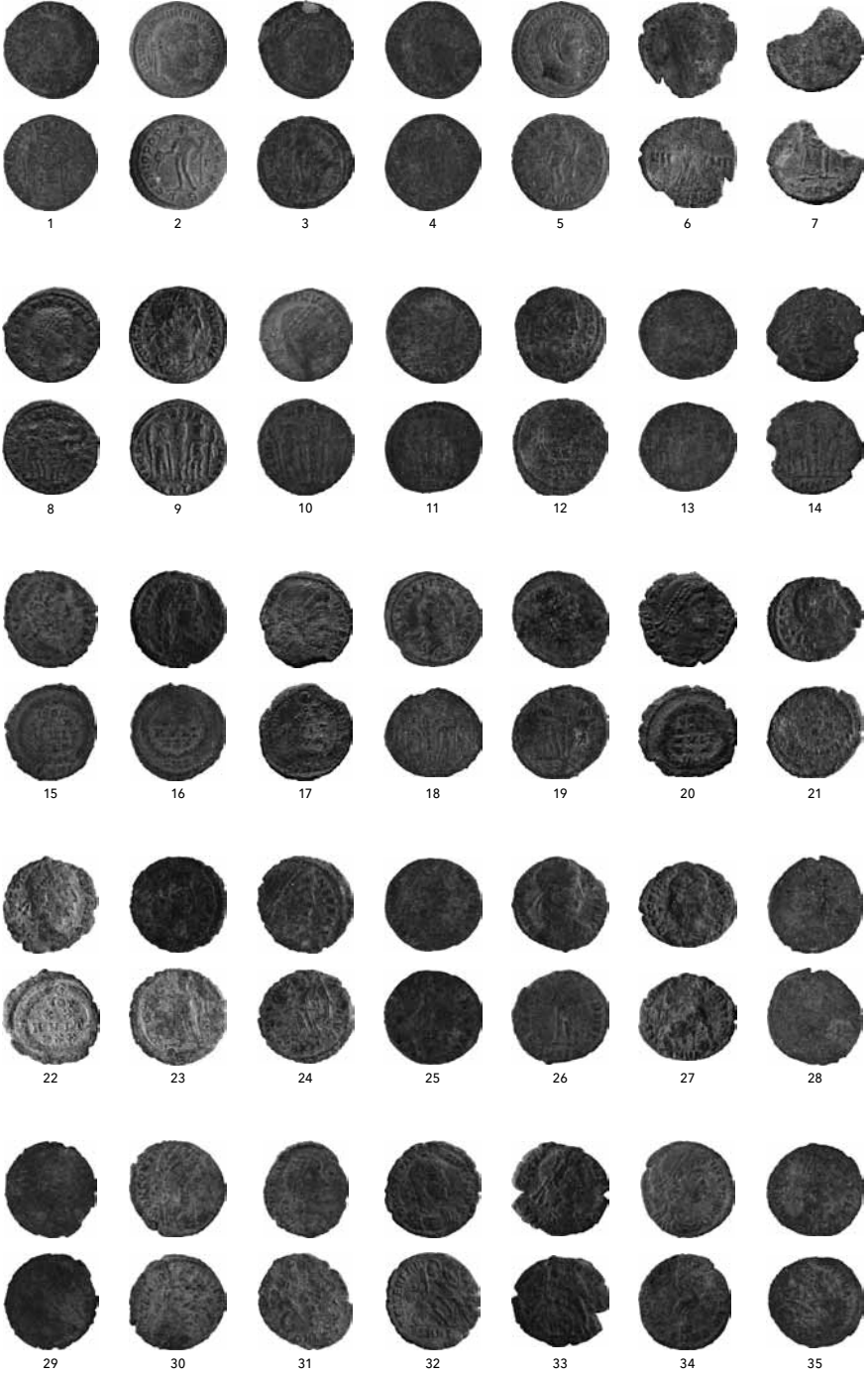
Belirsiz

Öy.: [D N M]ARCI[ANVS P F AVC]

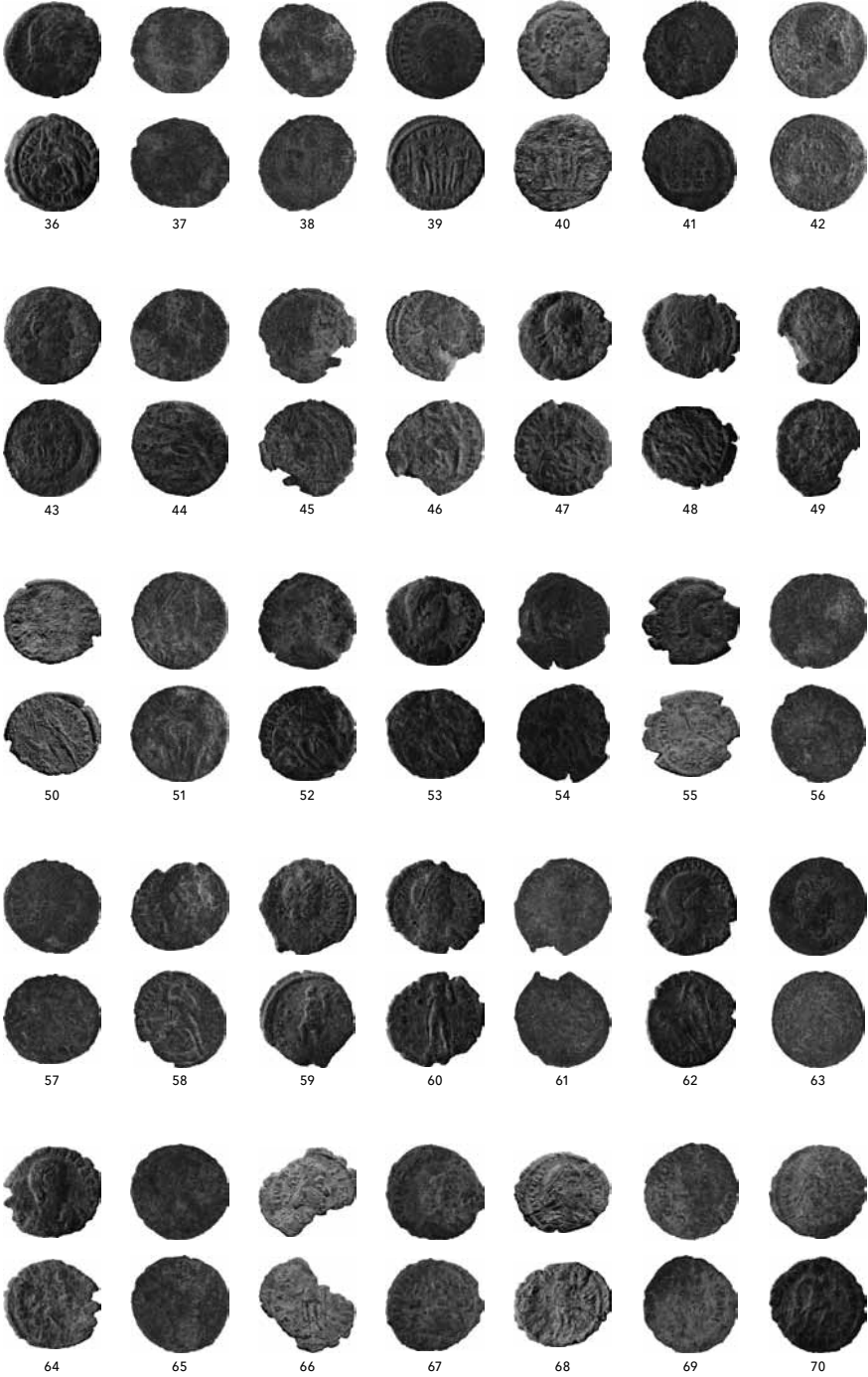
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

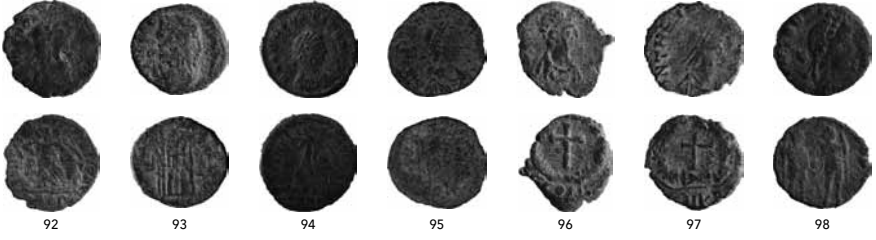
Ay.: Çelenk içerisinde monogram, yukarıda haç, altta S, Kesimde: ?

100. AE., 10 mm., 0.70 gr., Ky. 10, K. Kod. No. BAZ 153.

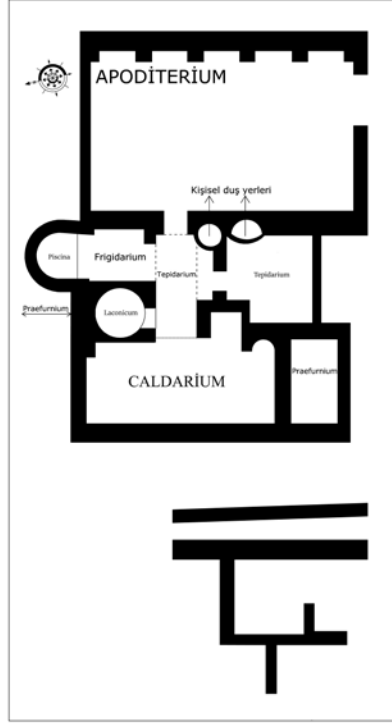
Bir Grup Geç Roma Sikkesi Işığında Parion Yamaç Hamamının Son Kullanım Evresi
Hakkında Görüşler

Levha 1. Yamaç Hamamı Hava Fotoğrafi (Parion Kazı Arşivi).

Levha 2. Yamaç Hamamı Plan (Parion Kazı Arşivi).

Levha 3. Yamaç Hamamı Laconicum (Parion Kazı Arşivi).

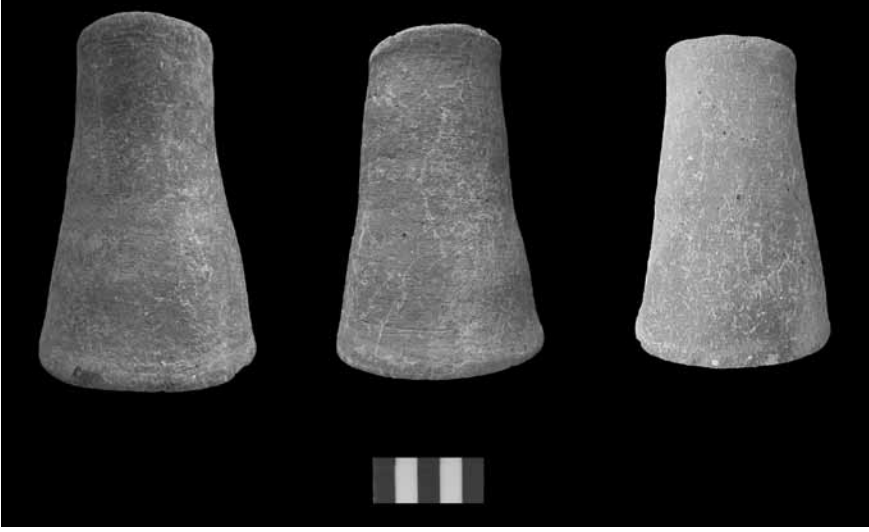
Levha 4. Apoditerium Kuzey Duvarındaki Oturma Sekisi (Parion Kazı Arşivi).

Levha 5. Piscina Üzerindeki Pithos (Parion Kazı Arşivi).

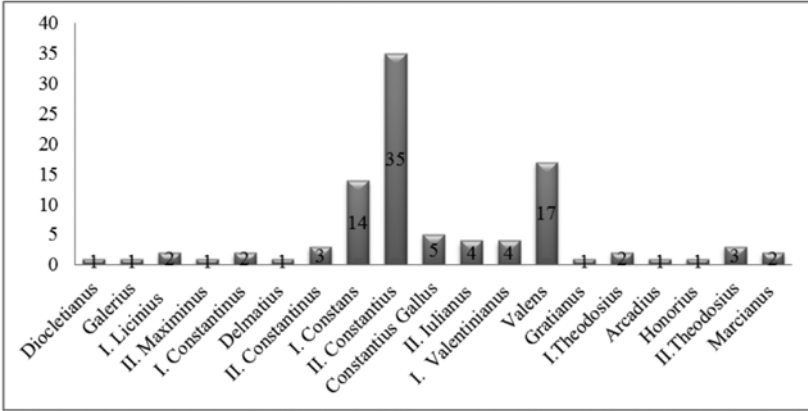
Levha 6. Latrina Atık Su Kanalı (Parion Kazı Arşivi).

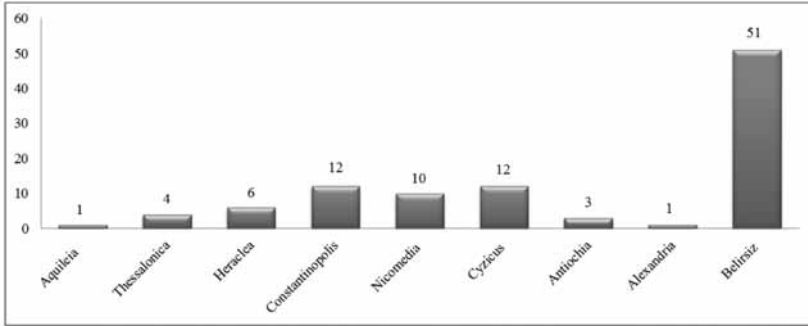
Levha 7. Boşluk Tüpleri (Parion Kazı Arşivi).

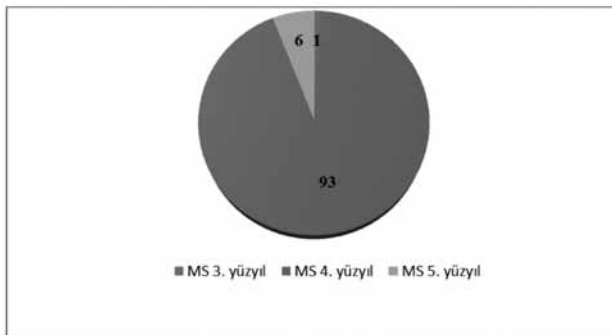
Levha 8. Tepidarium Hypocaust Sistemi Pilaeleri (Parion Kazı Arşivi).

Grafik 1: Yamaç Hamamı Apoditerium Bölümünde Bulunan Sikkelerin İmparatorlara Göre Dağılımı.

Grafik 2: Yamaç Hamamı Apoditerium Bölümünde Bulunan Sikkelerin Darphanelere Göre Dağılımı

Grafik 3: Yamaç Hamamı Apoditerium Bölümünde Bulunan Sikkelerin Yüzyıllara Göre Dağılımı.

Kaynakça

Antik Kaynaklar

Vitruvius, De Architectura, V, X, 5, 117.

Çağdaş Kaynaklar

Bayburtluoğlu 2003

Bayburtluoğlu C., Arykandra: Yüksek Kayalığın Yanındaki Yer, İstanbul.

Biers 2003

Biers, J., “Lavari est Vivere: Baths in Roman Corinth”, Corinth, Vol. 20, Corinth, The Centenary: 1896-1996, Atina.

Cunliffe 1976

Cunliffe B., “The Roman Baths At Bath: The Excavations 1969-1975”, *Britannia*, Vol: 7. 1-32.

Çelikbaş 2013

Çelikbaş, E., “Yamaç Yapısı”, (Ed. C. Başaran), Antik Troas’ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları, Ege Yay., İstanbul.

Çelikbaş-Oyarçin 2014

Çelikbaş, E.- Oyarçin, K. “Parion Yamaç Hamamı”, Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi, Vol.3, No:4, 61-85.

Çelikbaş 2015

Çelikbaş, E., “Parion’dan Bir Trapezophoros (= Masa Ayağı)”, (Ed. C. Başaran - V. Keleş), Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara.

Çoşkun 2007

Çoşkun, A., “Salamis Kenti Roma Hamamı”, Anadolu/Anatolia, Sayı: 33, 25-41.

Dikici 2013

Dikici R., Bizans İmparatorluğu Tarihi (Şu Bizim Bizans - Byzantium 330-1453), Remzi Kitabevi, İstanbul.

Farrington 1987

Farrington, A., “Imperial Bath Buildings in South - West Asia Minor in the Roman Imperial Period”, (Ed. F. H. Thompson) Roman Architecture in the Greek World, London.

Farrington - Coulton 1990

Farrington, A., - Coulton J. J., “Terracotta Spacer Pins in Lycian

Buildings” Anatolian Studies Vol. 40, Ankara.

Karagöz 2005

Karagöz, Ş., Eskiçağ'da Depremler, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul.

Keleş - Çelikbaş 2016

Keleş, V.- Çelikbaş, E., “Wall Heating Systems in Roman Architecture and ‘Spacer Tubes’ Found in The Parion Slope Structure”, Talanta XLVI - XLVII (2014-2015), 281-297.

Koçyiğit 2006

Koçyiğit, O., “Terracotta Spacers From The Bathhouse at Amorium”, Anatolian Studies, Vol.56, 113-126.

Körpe 2007

Körpe, R., “Antik Kaynaklarda Ege Dünyasında Deprem ve Tsunamiler: Troia’da Tsunami”, Kubaba, Sayı 11, İzmir, 30-36.

LRBC I-II

R. A. G. Carson, P. V. Hill, J. P. C. Kent, Late Roman Bronze Coinage, London 1965.

RIC VI

Harold Mattingly ve Edward A. Sydenham, The Roman Imperial Coinage, Vol. VI. From Diocletian’s reform (A.D. 294) to the death of Maximinus (A.D. 313), London 1967.

RIC VII

Harold Mattingly ve Edward A. Sydenham, The Roman Imperial Coinage, Vol VII. Constantine and Licinius, London 1966.

RIC VIII

C. H. V. Sutherland, R. A. G. Carson, J. P. C. Kent, The Roman Imperial Coinage. Vol. VIII, The Family of Constantine I, London 1981.

RIC IX

Harold Mattingly, C. H. V. Sutherland, R. A. G. Carson, The Roman Imperial Coinage. Vol. IX, Valentinian I - Theodosius I, London 1951.

RIC X

J. P. C., Kent, The Roman Imperial Coinage, Vol. X, The Divided Empire and the Fall of the Western Parts, AD 395 - 491, London, 1994.

Rook 1992

Rook, T., Roman Baths in Britain, Buckinghamshire.

Stelle - Mannari 1984

Stelle, F. B., - Mannari, A., Le Terme Romane di Fiesole, Michigan.

Steskal 2011

Steskal, M., “Erken Bizans Döneminde Ephesos’ta Yıkanma ve Hamam

Mimarisi”, Bizans Döneminde Ephesos, (Ed: F. Daim-S. Ladstatter), Ege
Yay., İstanbul, 77-95.

Tekin 1994

Tekin, O., Grek ve Roma Sikkeleri, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Tekin 2008

Tekin O., Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş, İletişim Yayınları,
İstanbul.

Yegül 2006

Yegül, F., Antikçağda Hamamlar ve Yıkanma, İstanbul.

Yegül 2011

Yegül, F., Roma Dünyasında Yıkanma, İstanbul.

